

Osvrt na jednu međugorsku kroniku

(MIRJANA STANISLAVA VASILJ-ZUCCARINI, *GOSPIN POZIV IZ MEĐUGORJA, LJUBAV U AKCIJI „LARANA”, MEĐUGORJE, 2014., STR. 230, 20 CM*)

Ako bi se pravila smotra izdanja o međugorskim ukazanjima, onda bi knjiga *Gospin poziv iz Međugorja* sigurno zauzimala važno mjesto. Na takav zaključak pisca ovih redaka navodi čak i letimičan pogled na njezine unutarnje stranice. U nestandardnome tiskarskom prijelomu knjige na njezinoj četvrtoj stranici (!) navodi se da je riječ o 9. nadopunjenom izdanju i da je knjiga prevedena na dvadeset sedam (27) jezika. Tiraža toga izdanja nije navedena, a nije poznato ni kolike su bile prethodne. Iz razgovora s upućenima da se naslutiti da je knjiga do sada prodana u više stotina tisuća primjeraka. Također, lako se može doznati da je dio izdanja darovan (besplatno), kako je i autor ovoga osvrtu došao do svoga primjerka.

Kad se suoči s ovim reduciranim podatcima, onda pošten čitatelj mora upitati kakvo li je štivo što plijeni toliku pozornost i tko je autor što to piše te na kraju koji je to uspješan marketing što daje takve rezultate.

Počnimo s autoricom. Ona je domaća spisateljica, podrijetlom iz Međugorja (otac je rođen u Međugorju, a majka u Hodbini kod Mostara). Živjela je u Rijeci

i Opatiji. Sa suprugom Massimom upoznala se na studiju u Njemačkoj i sretno se udala u Italiju. Mnogo putuje: Austrija, Engleska, Njemačka, Poljska, Litva i druge zemlje u kojima živi njezina brojna rodbina koja se razmiljela (po hercegovački) na sve strane kao rakova djeca. Napisala je uspješan roman *Sjećanje na Laru* koji je 2010. imao drugo izdanje, ali i mnogo prije toga romana moglo se čitati njezine zapise o početcima ukazanja. Gospođa Vasilj-Zuccarini nije pisac po vokaciji (?) kaže se u proslavu. Je li to pošteno reći za osobu koja ima toliko čitatelja da nije pisac po vokaciji, iako nije član, koliko je poznato, ni jednoga književnog udruženja?

Štivo se odnosi na Gospina ukazanja u Međugorju. Kako taj događaj ima svoje poklonike širom svijeta tako i knjiga koja te događaje opisuje ima svoje brojne čitatelje. Nema sumnje da će i ova knjiga u nizu s drugima koje imaju istu temu pridonijeti razumijevanju fenomena Međugorja. Cijenimo da će ovom osvrtu najviše pomoći sagledavanje konteksta u kojemu se knjiga pojavljuje, kojim priborom ona privlači pozornost (zašto je čitatelji toliko traže) te zašto

domaća „kulturalna javnost“ o svemu tome ništa ne zna, jer koliko je poznato, ni jedan kritički ni bilo koji drugi ozbiljan književni osvrt u aktualnoj književničkoj javnosti nije o knjizi napisan. Ili, zašto je taj izdavački projekt ignoriran u vremenu kada Gutenbergovoj djeci baš ne cvjetaju mirisne ruže, ako ni zbog čega drugoga, onda zbog impresivne tiraže. Ovdje se naravno knjiga ne će prosuđivati kao roba za kojom je velika potražnja pa da se njezina prometna vrijednost nametne kao njezina glavna vrijednota. Pitanje o marketingu staviti ćemo po strani ne smatrajući da je ono odlučujuća stavka za naše prosuđivanje i osvrt.

Siže priče je manje-više poznat. Sve je počelo 24. lipnja 1981. (na Ivanjdan) vrućega hercegovačkog dana, popodne, kad je šestero djece ugledalo sjajnu priliku s djetetom u naručju. (Radi lakšega razumijevanja i praćenja osvrta vidioci su: Ivanka Ivanković, Mirjana Dragičević, Vicka Ivanković, Ivan Dragičević, Marija Pavlović, Jakov Čolo.) Splet neobjašnjivih okolnosti pridonio je da se vijest munjevito proširila na sve strane svijeta unatoč zluradim podsmjehivanjima, ciničnim porugama i blokadama svih vrsta: medijskoj, policijskoj, vojnoj, političkoj i sudskoj, pa čak i službenoj, crkvenoj. Zapravo, sva ta ometanja hranila su daljnju „popularizaciju“ događaja. Ni nelogične priče ni nevjerovatne pojave te fantastične vijesti nisu omeli

najprije znatiželju, a potom i prihvaćanje događanja kao Božji dar. Sve je ne očekivano poprimalo mističan karakter što je kod protivnika ukazanja izazivalo bijes, a kod mještana i vjernika sve čvršće pristajanje uz poruke koje su preko vidjelaca isprva prenošene svakodnevno. To je sadržaj i tema cijele knjige u kojoj se implicira kako se ne radi o pomodnoj žeđi za neobičnim stvarima, ni gladi za čudesima, ni o nekome drugom nekontroliranom porivu za novotarijama. Više je, čini se, sve bila posljedica očekivanja kad će se dovršiti egzistencijalne tegobe i pojaviti tračak nade u smisao svakodnevnih nastojanja oko kakve-takve životne sigurnosti, naspram posvemašnje dominacije apsurdna i svojevrsnoga nihilističkog ustrajavanja na besmislenoj utrci za svim i svačim. Ono što je tadašnja ideološka i kulturna agenda namećala, pustilo je dosta duboke korijene u javnome životu te je poželjan cilj i smisao življenja na tome temelju bio da se ne oskudijeva u egzistencijalnim potrebama i da ima jeftine zabave.

Knjiga plovi na svojevrsnome protokolu koji može biti razumljiv i prihvatljiv osobama premorenim tom egzistencijalnom borbom za opstanak (kad je riječ o domaćim ljudima) i osobama zasićenim suvremenom ponudom u zapadnome svijetu. Knjiga je, čini se, slijedeći značenje i poruke ukazanja, nastojala ispuniti onaj izostanak životnoga optimizma dajući mu cilj i smisao, koji ne zna jasno

što mu je cilj u životu pa stoga ne može ni naći svoj životni put. Očito, autorica je znala pogoditi srž čitave pojave i to je znala predstaviti na prihvatljiv način. Ona je, dakako, vjernica pa je knjiga namijenjena u prvome redu vjernicima, ali ne isključuju se ni svi ostali: ateisti, antiteisti, agnostici ni pripadnici drugih vjera, crkava i vjerskih zajednica.

Za osvrt je važno reći da knjiga sledi plan pripovijedanja: gdje je i što je Međugorje, kratka povijest župe i života ljudi u njoj, teškoće u razvoju župe, izgradnja crkve, izgradnja Zavjetnoga križa, izgradnja nove crkve i tako redom sve do 24. lipnja 1981.

Poštujući plan pisanja, autorica je ukazala na to da su događanja imala svoje osporavatelje i protagoniste (ovdje ne ćemo puno govoriti o vidiocima) pa navedimo najpoznatije: fra Jozo Zovko, fra Slavko Barbarić te mnogi samozatajni svećenici i redovnici koji su bili animatori brojnih molitvenih skupina po svijetu, hodočasničkih dolazaka i putovanja, humanitarnih akcija, medijskih prezentacija i raznih vjerskih programa što je poticalo interes za fenomen ukazanja.

Također je zorno pokazano da ni osporavatelji „međugorske priče“ nisu bili lijeni. Nisu potjecali iz istoga idejnog ni ideološkog kruga. Među njima je bilo (i ima također) svećenika, redovnika i službenih predstavnika Crkve. Drugi red osporavatelja činila je službena ateistička vlast, kao i inače ateisti, agnostici,

sotonisti, indiferentni itd. Ali autorica o svima njima malo piše, zapravo ne polemizira niti se spori, uglavnom ih ne imenuje, iako se da naslutiti tko bi oni mogli biti. Ona pokušava razumjeti ili bar naznačiti razloge čitave pojave.

Ambijent u kojemu se događanja odvijaju Vasilj-Zuccarini detektira na zanimljiv način: „Međugorčani, poput milijuna ljudi zaokupljenih problemima opstanka nisu imali kada razmišljati da je njihova povijest patnje u minijaturi odraz opće patnje ljudskog roda za koji svaki čovjek snosi dio odgovornosti, onda kada, zaveden od sotone, ušutkuje svoju savjest i dopušta da u njemu raste korov zavisti, ljubomore, mržnje, oholosti i pohlepe.“

Da je tomu tako, prepoznaju „nepregledne rijeke hodočasnika s cijele zemaljske kugle“ i među njima će biti „državnika, prinčeva, crkvenih dostojanstvenika, ljudi svih vjera, diplomata, pisaca, znanstvenika, običnih vjernika“ i svi će oni, kaže autorica, ovdje tražiti „utjehu i nadu za svoje patnje i boli“.

Priđimo bliže sadržaju knjige. Ne zanemarujući ton kojim se sva događanja opisuju, priznajemo da je na djelu stanovit vjerski zanos, ali nema patetike. Autorica na poseban način potiče čitateljeve vjerske osjećaje koji su dugi niz godina bili suspregnuti. Čitatelji su znali da se vjera nije mogla otvoreno prakticirati, a ni vjerski obredi kojima bi oni krijepili svoju vjeru. To zatumljivanje i sustavno

odvrćanje od „opijuma za narod“ izgleda da je zamorilo obični puk kojemu je i na individualnoj i kolektivnoj razini dodijalo oslanjanje na apsurd, stalnu utrku za novim i revolucionarnim te na samohvalu čimbenika koji su sebe prikazivali vodećom snagom društva. Razumni ljudi, pa i domaći, među njima i oni koji su refleksno prihvaćali nevjerovatne priče vidjelaca, bili su izgubili povjerenje (ako su ga i imali) u mogućnost ostvarenja obećanja koja su se stalno pokazivala kao promašaji. Običan čovjek uvijek je vjerovao u viši smisao života, nadajući se vječnomu životu, uzdajući se u Božju pomoć, blagoslov, oprost i spas od vječnoga prokletstva. Pokazalo se da su to izvorni ljudski osjećaji, zapravo, autorica je to vjerovala i ciljala u tu zamišljenu metu nadajući se odgovoru priprostoga ljudskog srca. Vidimo posljedice njezine nade i njezina nastojanja. Naprosto je fascinantna ta jednostavnost, koja se sama sobom hrani, raste i nenametljivo se širi na bližnje.

Autorica ne sumnja. Sumnja nije način vjere i ona nije dobra za život. Spisateljica Vasilj slijedeći poslanje vidjelaca promiče Gospine poruke koje i nju posve obuzimaju i ona sama postaje bezazlena, vjerna svomu putu, ne mrzi, nije ohola, voli i nije ljubomorna. Ona se uzda u istinu do koje će doći vjeron, a ne sumnjajući, nije hrabra, ali se ne straši, jednostavno, zrela je u svojoj mirnoći i prisebnosti. Na taj način ona

slijedi duhovni ambijent u kojemu se sve događa i žanje plodove svoga truda.

Sav ambijent Međugorja, čini se, računa na te izvorne ljudske osjećaje koji su upravo zato humani jer se oslanjaju na duhovno (svijest) vjerujući, ljubeći i nadajući se nečemu. I to Nešto biva pouzdan oslonac na najobičniji i već odavno poznati način – molitvom i postom. Ti osjećaji se tu pokazuju kao uzvišeni, a ne pripadaju onoj mračnoj neobuzdanoj nesvijesti, što se posljednjih stotinjak godina pokušavalo predstavljati kao temelj humanoga i kao pravi izvor svih čovjekovih ponašanja. Svijet kojemu autorica pripada prepoznaje motive, nastojanja i djelovanje po njihovim plodovima. Jer njezinu čitatelju ne treba nered podsvijesti, nego putokaz. Taj putokaz zahtijeva smisao i sigurnost, a ne sliku tijeka autoričine svijesti, koja nema i ne može imati rezultat što pomaže čovjeku u nevolji, a nevoljnih je na svakome koraku, i čini se sve više.

Ako je onaj red: osjećaji, misli, govor, o kojemu je nekad govorio Jaspersen pouzdan, onda bismo razlažući ga, mogli reći kako taj tradicionalni pristup u ovim okolnostima živi punim životom. Jaspersen je, doduše, lingvist, dakle riječ je o drugome području pa ćemo se poslužiti analogijom i razumjeti u našem slučaju da je slijed sukcesivan, premda prihvaćamo da postoji stanovito povratno djelovanje i u obrnutome smjeru (govor, misli, osjećaji ili drugi redoslijed).

Također znamo kako su osjećaji, misli i riječi vrlo složene strukture i dakako nisu uvijek pod punom kontrolom svijesti, ali glavnu „struju“ moramo priznati, da su pretežito međusobno uvjetovani. Dakle taj vjerski osjećaj koji se ovdje odjednom pokazao u svojoj punoj danosti, čini se, predodredio je oba sljedeća člana niza. Osjećaj kao, inače, opći naziv za mnoštvo emocionalnih oblika od nade, sreće, ljubavi, zadovoljstva itd. do ljutnje, tuge, zavisti, ljubomore, mržnje, straha itd. uglavnom je rezultat međusobnih utjecaja bioloških karakteristika pojedina (uzbudljivosti, reaktivnosti, temperamenta) i njegova socijalnoga učenja. Osjećaji o kojima uglavnom govorimo obično traju vrlo kratko, raspoloženja mogu trajati danima ili tjednima, a njihovi poremećaji (depresije ili anksioznosti) mjesecima ili godinama. Zbog takva stava, da je možda riječ o poremećaju osjećaja kod djece vidjelaca, bile su poduzimane mnoge radnje i psihijatrijski postupci ne bi li se utvrdilo nešto što bi objasnilo fenomen. Opća medicinska promatranja, a potom i specijalne psihijatrijske opservacije nisu upućivale da se radi o bilo kakvim poremećajima ličnosti. Tadanja vladajuća struktura mogla se jedino osloniti na stav da su vjerski osjećaji djece nadopuna za nedostatke njihova mišljenja i eventualno neobrazovanosti povodljiva puka kao temelj za ponašanje koje je uslijedilo. No nije se očito radilo o nedostacima mišljenja, a

govor je slijedio mišljenje i osjećaje tako da danas tridesetak godina poslije imamo pred sobom knjigu koja je izazvala veliku pozornost, a nije književnost, promiče istinu, a nije znanost i ne pripada nekomu prononsiranom žanru.

Dakle što je zbiljski sadržaj knjige?

U najkraćem, povijest događanja u Međugorskoj župi, o ukazanju Gospe i glavnim događanjima u svezi s time osnovni su sadržaj knjige. Utemeljenost ideje koja se promiče je u kršćanskome katoličkom skladu, ideje koja respektira opredjeljenje za određena načela koja su inače prihvaćena i podrazumijevaju se, premda ne bi štetilo razložiti u čemu se to prešutno prihvaćanje sastoji.

Pođimo od glavne poruke koja se u Ukazanjima i knjizi stalno ponavlja – Mir. Mir je poruka vidiocima, mir je poruka puku. Ono što bi trebalo pod tim razumjeti jest da se nije preporučivala pobuna, prosvjed ni kakav sličan agresivni postupak kako je to u suvremenome društvu već bilo postalo uobičajeno i popularno te se prihvaćalo i kao legitimno. Naprotiv, tu su česte poruke: obraćenje, molitva, post, pomirenje (ispovijed), Sv. Misa i vjera koja više ne treba biti apstraktna „nego živa i opipljiva“. Autorica nas, potanko opisujući događaje iz dana u dan, upozna je sa svim okolnostima, s provjerama i tajnim izvidima različitih osoba iz raznih ustanova i s različitim motivima. Kada je riječ o tome, recimo kako se s jedne strane

željelo ispitati vjerodostojnost ukazanja, a na drugoj strani i s drugim motivima izvide su vršili oni koji su vodili „oštru kampanju protiv Međugorja“.

Da međugorski puk nije odjednom i slijep pristao uz događanja, autorica potkrjepljuje jednim razgovorom između brižnih seoskih žena, majke jedne od vidjelica i njezine tetke:

Majka (vidjelice): „Kako ti se čini Mirjana, kao uvijek ili kao da je skrenula s pameti?“

Tetka: „Izgleda mi potpuno normalno“ (str. 33).

Ili kada su se pitanja o ukazanjima počela postavljati na vrlo različitim stranama te bila upućena i mjesnom fratri, on je mirno odgovorio:

„Kome je dano da vidi, neka gleda, a kome nije dano, neka ne gleda!“ (str. 39)

Jedna je vidjelica odgovarajući na pitanje o tome kako će joj Gospa doći ako je ona iza zatvorenih vrata i okružena zidovima kazala:

„... kad Gospa dođe nema zida.“

Autorica piše da je mjesni župnik također u samome početku bio nepovjerljiv da bi se, kad su dolasci znatiželjnika i nevoljnika učestali i poprimili masovni karakter, a aktualna svjetovna vlast počela pokazivati svu svoju rigidnost, potpuno stavio u zaštitu djece i vidjelaca. Također je i mjesni biskup postupao s velikim oprezom u početku da bi potom bio snažnim protivnikom progona vidjelaca i vjerničkoga puka, ali kasnije,

složenost raznih okolnosti pridonijela je da službena crkvena vlast bude izraziti protivnik ukazanja u Međugorju, navođi autorica.

Porukama se poticala vjera, a ne, recimo, sumnja. Osobna asocijacija autora ovoga priloga izravno ukazuje da je sumnja inače ono što razara. Prihvaćanje sumnje kao puta kojim bi se koračalo i na drugim područjima života rodilo bi neprijatnu podozrivost koja mnogo otežava komunikaciju među ljudima i zatvara ih u njihove ograničavajuće svijesti. Znalo se to o sumnji odavno, ali ju je moderno vrijeme prihvatilo pod eufemizmom „metodičke sumnje“ kao vrlo opreznoga vodiča prema istini. Ovdje, međutim, dalo se povjerenje onomu što se „refleksno“ lako prepoznalo, kao ono što je usađeno u ljudsko srce rođenjem i odgojem kao spasonosno i prema tome istinito, korisno i potrebno budući da smiruje i daje nadu.

Upućivanje na duhovno u knjizi se prikazuje kao nasušna potreba i kao nužan uvjet pribranosti i neotuđenosti svima, ne samo vjernicima, kršćanima, katolicima nego i drugim crkvama, vjorama ili pak sljedbama. Jer vidioći mole za svoje protivnike i za neprijatelje vjerujući da će i njih dotaknuti Božji dar milosti. Na zgodan način autorica slika ponašanje hodočasnika koji su redovito potrebiti i koji uporno traže odgovore na svoje patnje, nesreću ili konkretnu bolest, vlastitu ili svojih najbližih.

Bitna stavka u cijelome kolopletu događanja i dakako knjige jesu Tajne koje je Gospa dala vidiocima. Svatko od njih je dobio po deset tajni koje će oni priopćavati „kad dođe vrijeme za to“. Tajna se izvanredno uklapa u „protokol vjere“ jer za zajedničku ideju tajna uvijek ima snažnu motivacijsku moć. Tajna je uvijek važna, jer uvijek postoji spontana želja da se otkrije njezin sadržaj, a onaj tko je posjeduje također je vrlo važan. Jer, on znade uzroke i često, posljedice tih uzroka. U vjeri inače tajna zauzima počasno mjesto i ona se slavi u glavnim obredima.

Fascinantno je koliko je stvari vezanih za fenomen ukazanja. Njih autorica vješto uklapa u kompoziciju knjige. Kao prvo, vjerojatno nesvjesno, pokazuje se koliko je puku potrebna vjera i koliko su hodočasnici potrebiti. Nije joj to ni bilo teško pokazati jer je bilo dovoljno otvoriti oči i priznati ono što se vidi. Zato je mogla jednostavno napisati:

„Svi ti hodočasnici imali su svoje želje i molbe, pisali ih na papirićima i latinicom i ćirilicom i davali ih vidiocima da ih prenesu Gospi“. (str. 66)

Zanemariv je broj onih koji su dolazili iz puke znatiželje, pa čak su i oni u većem broju postajali hodočasnici, osvojeni duhom Međugorja. O tome autorica piše usput, tek da spomene. A onih koji su došli s nadom u Božju pomoć bilo je jako puno i mnogi su od njih bili spona s budućim hodočasnici.

„Vješt pisac (fra Slavko Barbarić) objavljivao je razgovore u „Svetoj Baštini“ koje je vodio s ljudima sa svih kontinenata, raznih struka i vjera, koji su govorili o svojim duhovnim iskustvima u Međugorju. Među njima i s mladom princezom Milonom iz kuće Habsburga, koja tečno govori šest jezika i koja je pohađala više fakulteta. ... Preko Milone su u Međugorje došli njeni rođaci iz loze Habsburga, princ od Lichtensteina i mnoge druge okrunjene glave. Svi oni su se zadovoljili skromnim smještajem po kućama Međugorčana i bili presretni s onim što su ovdje doživjeli. ... Nitko za Milonu nije znao, nitko je nije pozvao, sama je došla, jer Gospa jednog po jednog bira svoje suradnike, nekog za male zadaće, nekog za velike, na nama je da se odazovemo.“ (str. 171-172)

Da je i u suvremenome svijetu mnogo potrebitih, vidljivo je i autorici koja piše o čudesnim ozdravljenjima koja su se dogodila u Međugorju i u svezi s Ukazanjima. Lako je shvatiti narodnu izreku u kojoj se kaže da kad nisi zdrav, imaš samo jedan problem. Sva ozdravljenja služe kao dokazna potpora vjerodostojnosti tvrdnje da je riječ o nadnaravnoj pojavi.

O svim tim događanjima, doznajemo od autorice, napisano je više knjiga i mnogo ih je bilo vrlo dobro primljeno od čitateljstva. Ovdje ćemo navesti samo neke istaknutije autore koje Mirjana Vasilj-Zuccarini spominje: fra Slavko

Barbarić, fra Ljudevit Rupčić, fra Svetozar Kraljević, fra Janko Bubalo, Krešimir Šego i drugi. Početak tih nakladničkih valova išao je koliko spontano toliko i nezaustavljivo.

„Dok su u Međugorju događaji išli nezaustavljivim tijekom, u Njemačkoj je izašla knjiga u izdanju izdavačke kuće ‚Miriam‘ pod naslovom ‚Ukazanje Majke božje u Međugorju‘, autor je svećenik Ljubić“ (str. 143). Bila je to prva knjiga napisana o međugorskim ukazanjima, navodi spisateljica.

Na str. 147. susrećemo sljedeće:

„Veliki mariolog francuz Rene Laurentin, koji je napisao osamdesetak knjiga o Marijinim ukazanjima u svijetu, došao je u Međugorje u nekoliko navrata uzastopce, razgovarao s fratrima a preko njih s vidiocima. Pozitivno je ocijenio zbivanja, išao kod biskupa Žanića kod kojega je naišao na veliki otpor. Po svome povratku napisao je prvu knjigu o Međugorju i čudio se što se prvo izdanje razgrabilo u roku od samo tjedan dana. Još više se iznenadio što je njegova knjiga potakla mnoge na obraćenje. Iz pisama koje su mu pisali čitatelji, doznao je da ih je knjiga dovela Bogu, molitvi i postu. Da je on bio taj koji obraća, mislio je, to bi postigle i sve druge njegove knjige koje su prošle uglavnom nezapažene.“

Nije ta nakladnička djelatnost u prvim godinama išla bez teškoća. Svaki je pisac o toj temi imao stanovitih problema zbog objavljenih knjiga, počevši od

fra Ljudevita do Francuza Laurentina i bili su saslušavani, ili im je prijeto ozbiljan zatvor, knjige stranih autora su zapljenjivane na državnoj granici. Zato su se u prvim izdanjima o Međugorju pisci kao i autorica Vasilj ograničavali na opise prvih dana ukazanja i na svjedočanstva Međugorčana i hodočasnika Hrvata, Talijana, Austrijanaca i Nijemaca, a kasnije poslije pada komunizma svjedočenja pisci nisu zaobilazili, obavještava nas Vasilj-Zuccarini.

Je li zbog teškoga naslijeđa iz bivšega sustava, u kojemu nije bilo klasičnoga imprimatura, ali jest svestrane kontrole izdavaštva i prevladavajućih predodžaba o ovoj tematici i nakladništvu, izostalo vrjednovanje takvih knjiga? Na takvo pitanje upućuju nas stavovi što su prevladavali u javnome mišljenju o anakronizmu duhovnih tema što je bilo usađivano dugi niz godina školskim obrazovanjem. Taj raskorak između predodžaba, svojstvenih dugotrajućoj službenoj književnoj povjesnici s jedne strane te pisane i nepisane, tj. usmene (obiteljske i sl.) male povijesti s druge strane i danas se nerado ili s nelagodom problematizira. Začuđujuće je, s obzirom na priličan interes čitateljstva, da „službena povjesnica“ i dalje ustrajava na usmjeravanje svekolike pozornosti na razarajuće motive raznih umjetničkih pa i književnih pogona. Kad bi se pravio statistički presjek tema i idejnih usmjerenja, vidjeli bismo zasigurno da one knjige koje se dotiču

duhovnosti teško nailaze na javnu promociju pa tako teško ulaze u čitanke ili javne medije. Ovaj izdavački pothvat, čini se, može potaći to pitanje pa tako i ovaj osvrt ima cilj i smisao u pokušaju prodora u aktualni književni i znanstveni autizam i samodovoljnost.

Autor ovoga priloga dakako se ne smatra odlučujućim sudcem koji bi konačno presuđivao o fenomenu i o knjigama koje o njemu pišu, pa i nije siguran da je osvrt najbolje ime za ovaj uradak. Dakle ovdje se ne ide ispred događanja da bi se „osvrćući se“ iza sebe vidjelo na tome istom putu fenomen o kojemu se piše, nego se pokušava poštovati svojevrsna književna agenda koja tako ili nešto drukčije kategorizira svoje žanrove. Osvrt se nije ni pisao s pozicije sveznajućega pisca/prosuditelja da bi se moglo preuzeti neku odlučujuću odgovornost.

Ivan Sivrić

suvremena.pitanja@gmail.com